

Tillæg til »Vore Kirkegaarde« Bind 16 Nr. 3

FORENINGEN FOR KIRKEGAARDSKULTUR

Generalforsamling.

Mandag den 11. August 1947 afholdt Foreningen for Kirkegaardskultur sin ordinære Generalforsamling i Svendborg. Forinden var der Andagt i St. Nikolaj Kirke ved Foreningens Formand, Biskop, Dr. phil. C. I Scharling.

Ved Generalforsamlingen bød Formanden velkommen, og til Dirigent valgtes Realskolebestyrer *Magnus Lund*, Svendborg. Formanden mindedes indledningsvis i hjertelige Ord vor afdøde Konge. Af Beretningen fremgik det bl. a., at Foreningen er i fortsat Vækst, og at Bladet »Vore Kirkegaarde« nu udsendes i over 800 Eksemplarer, ligesom Salget af Foreningens Smaaskrifter og den af Foreningen udgivne Kirkegaardsprotokol forløber tilfredsstillende. I Anledning af, at Havearkitekt, Redaktør *Johannes Tholle* efter 21 Aars Arbejde som Foreningens Sekretær efter eget Ønske har nedlagt dette Hverv, takkede Formanden med Tilslutning fra Generalforsamlingen i hjertelige Ord Tholle for hans Arbejde gennem Aarene som Foreningens Sekretær og udtalte sin Glæde over, at Tholle forbliver som Redaktør af Foreningens Blad. Formanden præsenterede derhos Foreningens nye Sekretær, Landsretssagfører *H. F. Jegsen*, Haderslev, for Forsamlingen. Sluttelig udtalte Formanden sin Glæde over den stadige Tilgang af nye Medlemmer, og takkede dem, der var kommet tilstede, deriblandt fra de nordiske Brødrefolk, Kyrkogårdsforestanderne *G. V. Walberg*, Malmø, og *Albert Langwagen*, Karlskrona.

Kassereren, Kirkegaardsinspektør *Hans Rønø* fremlagde det reviderede Regnskab for Aaret 1946/47 og Budget for Aaret 1947/48. Der gaves Decharge, og ligesom Budgettet godkendtes. Redaktøren redegjorde for Redaktionsarbejdet og udtalte det ønskelige i at kunne naa frem til at udsende Foreningens Blad 6 Gange om Aaret i Stedet for som nu 4 Gange, men foreløbig var dette ikke gennemførligt paa Grund af Papiersituationen.

I Forbindelse med Fremlæggelse af Virksomhedsplanen opstod der en Diskussion (indledt af Arkitekt *Sven Fritz*, Aabyhøj), om at komme væk fra Gravmonumenternes stereotype Former. I Drøftelsen om dette Emne deltog bl. a. Stenhuggermester *Karl Hansen Glem*, Roskilde, Folketingsmand, fhv. Kirkeminister *Johs. Hansen*, Menighedsrådsformand, Papirarbejder *Vilh. Nielsen*,

Næstved, medens Kyrkogårdsf. *G. V. Walberg*, Malmø, gav Oplysninger om de om Emnet udfoldede Bestræbelser i Sverige. Efter Forslag af *Johs. Hansen* enedes man om at drøfte Sagen i Forretningsudvalget, der saa vilde fremkomme med en Betænkning. De foreslaaede Ændringer til Lovene godkendtes. Det bemærkes i denne Forbindelse, at Lovene i den ændrede Affattelse er under Trykning, og Medlemmer ved Henvendelse til Kontoret (Jomfrustien 16, Haderslev) vil kunne faa et Eksemplar tilsendt portofrit. Samme Sted vil der desuden altid kunne faas Agitationsmateriale for dem, der maatte ønske at hverve nye Medlemmer.

Efter de ændrede Love var vedtaget, afgik efter Tur følgende Medlemmer af Bestyrelsen: Kirkegaardsinspektør *Hans Rønø*, Roskilde, Havearkitekt *Johannes Tholle*, København, Folketingsmand, fhv. Kirkeminister *Johs. Hansen*, København, fhv. Lærer *Frands Hansen*, Lundeborg, Gudme, samt Stenhuggermester, Oldermænd *P. H. Mohr*, København, hvilke alle 5 blev genvalgt.

Til næste Aars Generalforsamling valgtes Ribe Stift.

Efter en Frokostpause inviterede Kirkegaardsbestyrelsen i Svendborg med Realskolebestyrer *Magnus Lund* og Kirkegaardsinspektør *Jens Gravesen* som fortrinlige Ledere Deltagerne paa Studietur til Svendborg og Taasinge Kirkegaarde med Kaffedrikning paa Troense Badehotel. Turen var i høj Grad interessant og belærende, og Foreningen benytter Lejligheden til at takke Svendborg Kirkebestyrelse og dennes fornævnte Repræsentanter for den udviste Gæstfrihed og den udmærkede Maade, hvorpaa de har bidraget til at give Generalforsamlingen en festlig Ramme.

Om Aftenen talte Havearkitekt *Johannes Tholle* og Landsretssagfører *Jegsen* ved et offentligt Møde.

H. F. Jegsen.

Nye Medlemmer

Afdeling A.

- 233. Jernved Menighedsraad.
- 234. Svinninge Menighedsraad.
- 235. Skodborg Menighedsraad.
- 236. Filskov Menighedsraad.

Afdeling C.

- 886. Stenhuggermester Svend Olsen, Valby Tingsted 10, Valby.
- 887. Stenhuggermester Poul Øder, Jernbanegade 17, Frederiksværk.
- 888. Kirkegaardsinspektør Haumann, Hjørring.
- 889. Kirkegaardsassistent Carlo Stunch, Kirkegaardskontoret, Odense.

890. Kirkegaardassistent Ejnar Rasmussen, Kirkegaardskontoret, Odense.
 891. Kirkegaardsassistent Nygaard, Kirkegaardskontoret, Odense.
 892. Kirkegaardsassistent Carl Erik Christiansen, Kirkegaardskontoret, Odense.
 893. Stiftsfuldmægtig Axel Riishøj, Ribe.
 894. Kirkegaardsgartner F. G. Bloch, Skodsborg.
 895. Teknolog Per Åke Friberg, Livjægergade 16³, København Ø.
 896. Kirkegaardsinspektør Thorsen, Ringsted.

Afdeling D.

82. Kyrkogårdsförest. Rich. Andersson, Kalmar, Sverige.
 83. Kyrkogårdsförest. Tage Andersson, Eriksgatan 119, Landskrona, Sverige.
 84. Kyrkogårdsförest. Oscar Eksted, Ulricehamn, Sverige.
 85. Kyrkogårdsförest. Hans Cato, Stockholm, Sverige.
 86. Stadsträdsm. N. E. Andersson, Köping, Sverige.
 87. Akademiträdgårdsm. Artur Hermannsson, Trollhättan, Sverige.
 88. Kyrkogårdsförest. Hilmer Höglund, Sverige.
 89. Kyrkogårdsförest. Bendt Schmidt, Sverige.
 90. Stadsträdgårdsm. Walter Torsrud, Kristinehamn, Sverige.
 91. Lindköpings Griftegårdsnämnd, Sverige.
 92. Kyrkogårdsförest. Enok Nielsen, Eskilstuna, Sverige.
 93. Kyrkogårdsförest. G. A. Swedén, Djursholm 1, Sverige.
 94. Arkitekt Georg Fr. Fasting, Fjøsanger, Bergen, Norge.

FRA DANSKE KIRKEGÅRDE

- 16/6 (Grenå Folketid.): Udv. af Egen Kgd.
 19/6 (Sydsj. Soc.-Dem.): Engelsk Fælleskgd. på Svinø?
 20/6 (Thisted Amts Tid.): Udv. af Thisted Vestre Kgd. er efter Licitation overdraget Civiling. Carl E. Back for Kr. 71.000; Omf. ca. 2,5 ha. (Havearkitekt Troels Erstad).
 2/7 (Randers Amts Avis): Købet af Jord til Hobro ny Kgd. har kostet Kr. 53.000.
 4/7 (Nakskov Tid.): Nakskovs Kgd.splaner gået til Kirkeministeriet.
 10/7 (Næstved Avis): Næstved låner 300.000 Kr. til Køb af Jord for ny Kgd.
 11/7 (Fyns Tid.): Mærkelig Uvilje imod Brug af Odenses Korsløkke Kgd.
 14/7 (Grenå Folketid.): Stenvad ny Kgd. er indviet af Pastor Tolsgaard.
 22/7 (Thisted Soc.-Dem.): Administrationsbyggn. på Thisted Vestre Kgd. koster ca. 48.000 Kr.
 26/7 (Soc.-Dem.): Dragør ny Kgd. avleveret; Om-

kostn. ca. Kr. 68.000; Arkitekt Erik L. Rasmussen, Havearkitekt Johannes Tholle, Entreprenør, Murermester Henry Carlsen, Anlægsgartner S. Dencher m. fl.

- 26/7 (Svendborg Avis): Foreningen f. Kgd.skulturs Årsmøde.
 31/7 (København): Mindelunden i Ryvangen lukkes fra på Onsdag.
 1/8 (Sønderjyden): Rødning Kgd. reguleres af Fma. Jensen & Lyck.
 5/8 (Kolding Avis): Prøvegravn. for ny Kgd. i Kolding.
 6/8 (Loll.-F. Venstrebl.): Nykøbing F. Kgd. skal ikke blot være de Dødes Have.
 6/8 (Randers Dagbl.): Der købes Jord til Udv. af Onsild Kgd.
 7/8 (Rosk. Soc.-Dem.): Hareskovby Kgd. udvides med 4000 Kv.-Al.
 7/8 (Næstved Tid.): Mulighed for Konkurrence om Næstved ny Kgd.
 8/8 (Himmerland): Omlægn. af Hobro Kgd.
 12/8 (Ålborg Stiftst.): Ålborg Kgd. plyndres for Blomster.
 12/8 (Randers Dagbl.): Udv. af Kgd. i Ulstrup kan begynde.
 12/8 (Svendborg Avis): »Duetiden« er forbi på vore Kgd.
 12/8 (Fyns Stiftstid.): Kgd.sgartnerne i Odense skal se på jydsk Kgd.
 13/8 (Thisted Amts Avis): Blomster-Tyve på Vestre Kgd.
 18/8 (Politiken): Pietet for 25 Kr. (Sundby Kgd., København).
 18/8 (Berl. Aften): Sommerbilleder. Aften ved Købmandsbod og Kirkegård.
 20/8 (Berl. Tid.): Povl Søndergaards Mindesmærke opstillet på Fællesgr. på Bispebjerg Kgd.
 20/8 (Ringsted Folketid.): Tyskergravene i Haslev.
 21/8 (København): Foreningen for Kirkegårds-kultur.
 22/8 (H.ør Soc.-Dem.): Ny Kgd. i Birkerød.
 26/8 (Berl. Tid.): En ordentlig Salut (Opslagstavle i Højby).
 27/8 (Sydsjæll. Venstrebl.): Kgd.sinspektørerne holder Møde.
 4/9 (Soc.-Dem.): Rødovre projekterer ny Kgd.
 6/9 (B. T.): Bispebjerg skal have underjordiske Lighuse.

FRA NORSKE KIRKEGÅRDE

- 5/5 (Rogaland): Dugnad på kgd. på Sola.
 5/5 (Romsdals Budstikke): 55 dekar til ny kgd. for Molde.
 13/5 (Fylket): Hjelpekgd. for Indre Eid.
 22/5 (Vestfold): Gravstedene.
 27/5 (Bergens Tid): Ny kgd. for Måløy.
 28/5 (Adresseavisen): Trondheim kgd. i støbeskeen.

- 13/6 (Arvejde-Avisa): Stavne og Tilfredshet kgd. skal udvides.
 14/6 (Glåmdalen): Kapel på Skarnas kgd.
 16/6 (Adresseavisen): Kgd. på Vikestad i Vikna.
 21/6 (Østlendingen): Udkast til ny kgd. i Grue.
 24/6 (Adresseavisen): Skandaløse Forh. på Lademoen gl. kgd.
 24/6 (Haugesund Dagbl.): Haugesund kgd. er en skam for byen.
 2/7 (Østlendingen): Kgd. i Tynset skal udv.
 4/7 (Bergens Tid): Arkitekt *Fasting* vandt konkurrans om minnekgd. p. Øvre Solheim.
 7/7 (Dalam Tid.): Egersund nye kgd. i Årstaddalen.

FRA SVENSKA KIRKEGÅRDE

- 5/8 (Västml. Länstidn.): Kyrkogårdsvård.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Arkitekten (Helsingfors) Nr. 9—10: Jardins de dieu et d'epicure. Guds och Epikuros trädgårdar eller anteckningar om trädgårdskonst i allmänhet och begravningsplatser i synnerhet. Om Konkurrensen för en ny Plan til Fastbøle kgd.

Gartneryrket Nr. 25: Kirkegårdskonkurransen i Grue. — Nr. 27: Vestre Gravlund (Oslo).

Havearkitekten Nr. 3: Schweiziske og finske Kirkegårde. — Nr. 4: Minneslundar.

Ignis Nr. 7: Striden om en Kristusbild (Borås). Användes krematoriet i Borås för litet? Kommunat eldbegängelse i Göteborg, när nye krematoriet uppförts. Det viktigaste framsteget inom eldbegängelsesrörelsen. Om krematoriernas orglar. — Nr. 8: En eldbegängelserörelsens sångbok. Fattiggrav eller köpgrav. — Nr. 9: Prins Eugens Grav på Valdemarsudde. Bårhus och benhus bleve den forntida eldbeg.s efterföljare. Vid H G. Wells eldbeg. i Golders Greens krematorium. Det viktigste framsteget inom eldbeg. Askan sprides.

Landsbygraveren Nr. 6: Cirkulære til Stiftsøvrighederne ang. nogle Feriesp. Klokkingningen. Motoriseret. Dannebrog. — Nr. 7: Klokkingning. Kistepyntning med Dannebrog. — Nr. 8: Kursus. Omkring de store Kursus.

Norsk hagetidend Nr. 11: Grue Kirkegård.

Præsteforeningens Blad Nr. 27: Skal Præsten sige Sandheden ved Begravelse? — Nr. 29: Begravelsestaler.

Salmonsens Leksikon-Tidsskrift Nr. 10: Soldatergrave fra den 2. Verdenskrig.

Stenhuggertidende Nr. 7: Landet over (bl. a. Bill. fra Mindemur i Nordby, Fanø). — Nr. 8: Landet over.

BOGANMELDELSER

Johannes Tholle: Hvorledes man anlægger sin Have. 2. Udg. J. Fr. Clausens Forlag 1947. 8°, 168 Sider. Kr. 12,50.

Som en Afløser af sin i 1936 udgivne og forlængst udsolgte Bog med samme Titel, har Havearkitekt *Johannes Tholle* nu udsendt en ny Udgave, der er langt større, smukkere og bedre end den gamle.

Det er med allerstørste Behag man betragter denne fine Bog: et ganske dejligt Format med grønt Omslagsbillede og hvid Titelanbringelse. Det er en Fornøjelse at tage den i Hånden og blade i den, vrimplende fuld, som den er, af tekniske Oplysninger, inspirerende Idéer og smukke Billeder, — og så er der Sagregister, — behøver det at siges? Papiret er det bedst tænkelige, Tekst og Illustrationer up to date. Kun beklager man Annoncerne bag i Bogen.

Til sidst skal Forfatteren roses, fordi han pænt meddeler Navnene på de Havearkitekter, fra hvis Anlæg han bringer Billeder. Den kunstneriske Ejendomsret til et værdifuldt Haveanlæg eller en smuk Detaille bør i hvert Fald Fagfolk respektere. Når derfor sådant ses reproduceret (og det gør det tit), uden at Navnet paa den pågældende Ophavsmand nævnes, bør det stemples som Tyveri eller i hvert Fald ulovlig Omgang med Hittegods.

Havearkitekt Tholle vil i en saadan Sag være at frikende, — og hans Bog at anbefale.

Hans Ronø.

Åke Steen og Sven A. Hermelin: Betong i trädgården. 8°, 48 S., Svenska Cementföreningen, Stockholm 1947. Kr. 1,50 svenske.

I den »Havernes Stenalder«, som vi stadig finder os i, er det tydeligt, at Teglværker og Cementfabriker såvelsom Grusgrave og Stenfiskere har et ikke ringe Marked i vore Haver, — et Marked, som pekuniært næppe er af ringere Værdi end Planteskolernes og Frøhandlernes. Men det må undre, at man finder Anledning til at *propagandere* derfor; i hvert Fald er Erfaringerne for at få *leveret* det, man skal bruge, i hvert Fald i Danmark af i Dag ikke særlig gunstige, og efter hvad man har hørt, er der jo også både Materiale-mangel og Brist på Arbejdskraft i Sverige. Imidlertid har altså desuagtet den svenske Cementforening taget sig på at udsende en Brochure om Beton i Haverne, og forfattet af de to erfarne Trädgårdsarkitekter kan den givetvis bringe adskilligt af Interesse. Brochuren omtaler Murhaver, Glaciser, Hegn, Fliser m. fl. samt Fremstillingen af Materialerne, — et enkelt Gravsted avbildes, desuden Vandbassiner i forskellige Stør-

relser tilligemed Cementskulpturer og Krukker, kun savner man noget mere ud over et enkelt Billede om Badebassiner. Af Billederne ses iøvrigt tydeligt, både at mange Motiver er hentet på Svenskes Studierejser i Danmark, og at man på en ganske god Måde har overført samme til svenske Forhold, men man må på den Måde også konstatere, at Forskellen på danske og svenske Haver derved desværre bliver mindre og den gensidige Tilløkkelse i Fagkredse derfor ringere. Brochuren er udmærket og trykt på pænt Papir, og den vil utvivlsomt kunne være med til at udbrede bedre Smag på dette Område, hvad i Almindelighed kan tiltrænges. Anmelderen erindrer for nogle År siden under Titelen »Smukkere Haver« sely at have gjort en lignende Pjece for et dansk Firma; det var, da der var Vare-Overskud og Arbejdskraft at få. Mon denne Pjece skulde antyde et Vendepunkt i den Retning? Vi tvivler, men hvorfor dog ikke i hvert Fald også håbe?

Harald Thaulow: Erigerons Have. Om Jordglede og Blomster. 8°, 86 S. F. Bruns Bokhandels Forlag, Trondheim, u. Å.

Dette er ikke en *almindelig* Havebog; det er ikke en af »disse tørre og doserende« lærebøkene, sådan som Forlæggeren på Bogomslaget antyder, at nogle Bøger kan være, — men det er »en morsom og litterært betonet havebok«. Det er gået sådan, at Forfatteren *Harald Thaulow* i »Morgenbladet« havde nogle anonyme, med Erigeron signerede Lørdagsartikler om Haver og Havearbejde; og så bad man ham om at lave denne Bog. Han begynder med det kinesiske Vidsomsord, der i Norsk Citering lyder: Vil du være lykkelig én dag — drikk dig full. Vil du være lykkelig i tre dager — slakt din gris og et den. Vil du være lykkelig en uke — gift dig. Vil du være lykkelig alle dine dager — dyrk blomster. — Og han fortsætter med et Par Fortællinger om Planteglæde, indtil han inspireret fortæller om Bakteriernes Kamp i Jordbunden og Arbejdet med at forbedre denne. Så beretter han om, hvordan han fik indrettet sin første primitive Drivbænk, der blev Havens Vuggestue, — om de små Formeringsbede og Kompostbunken, — om Vidunderne, som gemmer sig i Frøene af Sommerblomster, — om de spidse Iris-Blade, der spidder Løjtnantshjerner i Stauderabatten, — fra råder klogeligt Amatør-Kolleger at indrette sig et »komplet« Staudebed med forskellige Stauder, som skifter i Blomstring fra Vår til Høst, men råder dem til at læse en Masse Havebøger for derefter at glemme, hvad der stod i dem, og så gå efter deres egen Lyst og Intuition, — giver gode Råd for Indretning af Stenhaver og Fjeldhaver, — og bringer fortrinlige Gengivelser af gode

Plante- og Havefotografier. Jo, — det er en Havebog af *inspirerende* Art, morsom Læsning, og nyttig Læsning, fordi man ikke kan læse den — — og så glemme det hele, men netop vil huske de rigtige Skildringer og de kloge Råd fra en, der har høstet Erfaringerne i sit eget Arbejde i sin egen Have.

RESOLUTIONER m. m.

Fortsat fra Side 8.

Saaledes foranlediget skal man meddele Selskabet, at Ministeriet ikke finder, at der er noget Grundlag for den fremsatte Besværing over, at Kapellet ikke er blevet stillet til Raadighed til den omhandlede Begravelse, allerede under Hensyn til, at der ikke i Overensstemmelse med Bestemmelserne i Lov af 19. April 1907 om forskellige Forhold vedrørende Begravelser, §§ 4 og 5, af de paagældende er forhandlet med Sognepræsten herom.

Man skal, efter Sagens Anledning yderligere tilføje, at det maa anses som en Selvfølge, at der indrømmes den Præst, der skal træffe Afgørelse i saadanne Tilfælde, rimelig Tid hertil, og at det saaledes ikke kan være tilstrækkeligt, at Henvendelse sker paa Begravelsesdagen, selv om den rettes til Sognepræsten og ikke, som her, til Kordegnen.

Endelig skal man henlede Opmærksomheden paa Bestemmelsen i den fornævnte Lovs § 5, Stk. 2, hvorefter Begravelser fra Folkekirkens Kapper af Personer, der tilhører et kristent Trossamfund, som staar udenfor Folkekirken, kun maa foretages efter Regler, svarende til de ved borgerlig Begravelse gældende, medmindre der ved Begravelsen anvendes et af Kirkeministeriet godkendt Ritual.

Kirkeministeriets Approbation (18/4 41) paa Ændringer i Reglement for Begravelsesvæsenet paa Frederiksberg, §§ 8, 14, 15 og 25.

Kirkeministeriets Skriv. (1/5 41) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Roskilde Stift) ang., at en Kirketiendeer ikke havde været berettiget til uden Ministeriets Approbation og uden noget Vederlag til Kirken at bortgive et Familiegravsted for bestandig til sine Slægtninge.

I et med Stiftøvrighedens Skrivelse af 14. Marts d. A. hertil indsendt Andragende har Sorterup Sogns Menighedsraad forespurgt, om der i Overensstemmelse med § 14 i den for Sorterup Kirkegaard gældende Vedtægt skal erlægges Betaling til Sorterup Kirke — der i 1918 overgik til Selveje — i Anledning af, at den den 3. December 1940 afdøde Kammerherre A. Castenskiold, København, er blevet begravet i det Castenskioldske Familiegravsted paa Sorterup Kirkegaard.

Fortsættes.